

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

| twitter.com/turkiskonf

| www.turkis.org.tr

26 Eylül 2016

EYLÜL 2016 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ YOKSULLUK ÜLKENİN TEMEL SORUNLARINDAN BİRİ...
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 1.386 TL, YOKSULLUK SINIRI 4.515 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 1,81 ORANINDA ARTIŞ GÖSTERDİ.
- ✓ ASGARİ ÜCRET NET 1.300 TL/AY ve FAKAT BİR KİŞİNİN GEÇİM MALİYETİ 1.712 TL/AY

Yoksulluk ülkenin temel sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasının 2015 yılı sonuçlarına göre; medyan gelirin yüzde 60'ı dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre yoksulluk oranı yüzde 21,9'dur. Diğer bir ifadeyle ülkede yaşayan her beş kişiden biri, devletin resmi kurumunun belirlediği kritere göre, yoksuldur.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) yirmi dokuz yıldan bu yana her ay düzenli olarak "**açlık ve yoksulluk sınırı**" araştırması yapmaktadır. Bu alanda yapılan ilk çalışmadır. Araştırmayla, çalışanların içinde buldukları geçim şartları ortaya konulmakta ve değişim izlenmeye çalışılmaktadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Eylül 2016 ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 1.386,22 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamaların toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 4.515,37 TL olmuştur.
- Bekar **bir çalışanın aylık yaşama maliyeti** ise 1.711,50 TL olarak gerçekleşmiştir.

Kuşkusuz hesaplama sonucu ortaya çıkan tutar ücret düzeyi olmayıp, haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısı az ve ele ücret düzeyi geçim şartlarını karşılamakta yetersiz kaldığında "insan onuruna yaraşır" bir yaşam sağlamak mümkün olamamaktadır.

Gıda harcamaları, aile bütçesinde ağırlıklı yer tutmaktadır. Gıda fiyatlarındaki değişim özellikle yoksul kesimlerin yaşama şartlarını doğrudan etkilemektedir. Gıda fiyatlarındaki gerileme aile bütçesine nispi katkı sağlamaktadır. Ancak bu durumun ücretli çalışanların "yaşam maliyetinin gerilediği" şeklinde yorumlanması yanlış olacaktır. Elde edilen gelir ile yapılması gereken harcama arasındaki fark çalışanların geçim koşullarını belirlemektedir.

Günümüzde bir çalışanın, sadece kendisinin asgari yaşama maliyeti için yapması gereken harcama tutarı 1.712 TL'ye ulaşmıştır. Oysa halen yürürlükte olan net asgari ücret 1.300 TL'dir. Enflasyondaki değişim tek başına geçim koşullarını belirlemez. Önemli olan gelir düzeyinin geçim koşullarına yetip yetmediği ve gelirin enflasyon karşısındaki durumu, yani satın alma gücüdür.

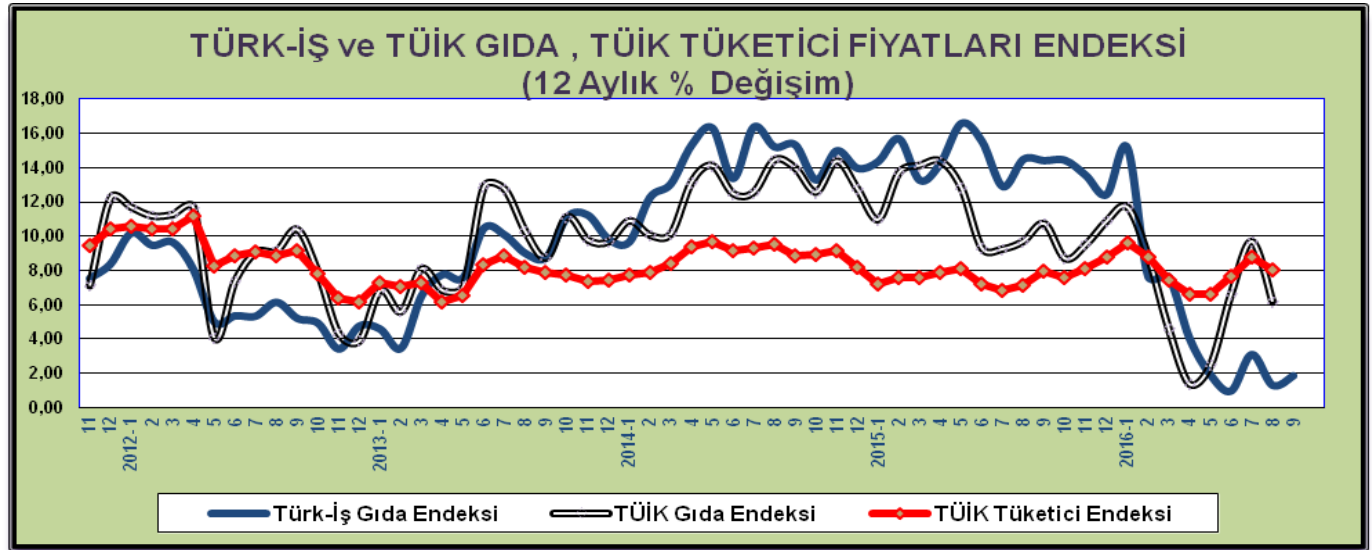
Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Eylül 2015	Aralık 2015	Ağustos 2016	Eylül 2016
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	374,21	381,94	383,71	388,51
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	312,01	318,17	312,89	317,95
15–19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	403,62	412,38	403,37	410,70
4–6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	271,45	272,77	261,64	269,05
Açlık Sınırı	1.361,29	1.385,26	1.361,60	1.386,22
Yoksulluk Sınırı	4.434,16	4.512,25	4.435,19	4.515,37

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

TÜRK-İŞ hesaplamasına göre; yapılması gereken aylık gıda harcaması tutarı bir önceki aya göre 25 TL artmıştır. Aynı şekilde aylık yaşam maliyeti için bir önceki aya göre 80 TL daha fazla harcama yapılması gerekmektedir.

Genel olarak yaş-sebze fiyatlarındaki değişim gıda harcamasını ve gıda harcaması da enflasyonu etkilemektedir. TÜRK-İŞ Gıda Endeksi ile TÜİK Gıda Endeksi ve TÜİK Tüketici Fiyatları Endeksi'ndeki değişimin izlendiği aşağıdaki grafikte de görüleceği üzere, oniki ay itibariyle gıda fiyatları yılbaşından bu yana azalma eğilimi göstermektedir. Ancak Konfederasyonumuz belirlemesine göre bu ay gıda fiyatlarında artış görülmüştür.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim 2016 Eylül ayı itibariyle şöyle gerçekleşmiştir:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 1,81 oranında artış göstermiştir.
- Yılın **ilk dokuz ayı itibariyle fiyatlardaki artış** yüzde 0,07 oranındadır.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 1,83'dür.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 6,78 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Eylül 2013	Eylül 2014	Eylül 2015	Eylül 2016
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,21	1,31	1,24	1,81
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	4,78	10,03	10,46	0,07
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	8,74	15,31	14,39	1,83
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	6,74	13,26	14,46	6,78

Gıda harcaması çalışmasına temel alınan beslenme kalıbında yer alan ürünlerin fiyatları Eylül 2016 itibariyle şu şekilde bir değişim göstermiştir:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; süt ve peynir fiyatı ortalama (sütte altı, peynirde sekiz ürün izlenmektedir) 10 kuruş artarken yoğurt fiyatı aynı kaldı.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; kıyma et ve kuşbaşı ile tavuk, sakatat fiyatı değişmedi. Bu arada hesaplamada dikkate alınmayan bonfile kilogram fiyatının 77,90 TL olduğunu kaydedelim. Balıkta bu ay avlanma mevsimi başladı ve ortalama fiyat biraz geriledi. Yumurta fiyatı arttı. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı mercimek, barbunya) fiyatı; kuru fasulye ve barbunyada artarken diğerleri aynı kaldı.
- Enflasyon üzerinde büyük etkisi bulunan gıda harcamaları içinde yer alan yaş-sebze fiyatları bu ay mutfağa olumsuz yansıdı. Uzun süren bayram tatili ve devam eden yağışlar hale gelen ürünlerin fiyatını yükseltti. Mevsim şartlarının da etkisiyle kış sebzelerinde fiyatlar nispeten gerilerken domates, salatalık, biber gibi ürünlerin fiyatı arttı. Sebze ortalama kilogram fiyatı geçtiğimiz 3,32 TL olarak hesaplanırken bu ay 3,62 TL'ye yükseldi. Meyve fiyatlarında ise düşüş yönünde bir gelişme görüldü. Geçen ay 3,73 TL olarak hesaplanan ortalama meyve kilogram fiyatı bu ay 3,58 TL oldu. Böylece bu ay meyve-sebze fiyatları ortalama bu ay arttı. Geçtiğimiz ay sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı 3,51 TL tutarında olurken bu ay 3,60 TL oldu. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazardaki mevsim ürünleri esas alındı ve ürünlerin tek tek ağırlığı yerine genel meyve-sebze tüketimi miktarından hareket edildi.
- Ekmek, pirinç, un, makarna, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; bu ay bazı ürünlerde küçük fiyat ayarlamaları tespit edilmesine rağmen toplam tutara etkisi fazla olmadı.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin ve ayçiçeği yağı fiyatı değişmedi ve fakat zeytinyağı yağı fiyatında biraz gerileme görüldü. Zeytin fiyatı genelde değişmedi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinden fındık fiyatı –geçen ay işaret ettiğimiz üzere- arttı. Baharat (kimyon, nane, karabiber, vb.) ürünlerinden pul biber fiyatı arttı, diğerlerinin fiyatı değişmedi. Benzeri şekilde şeker ve tuz fiyatı da aynı kaldı. Bal, reçel ve pekmez fiyatı ile salça fiyatı yanı sıra çay ve ihlamur fiyatı da değişmedi.

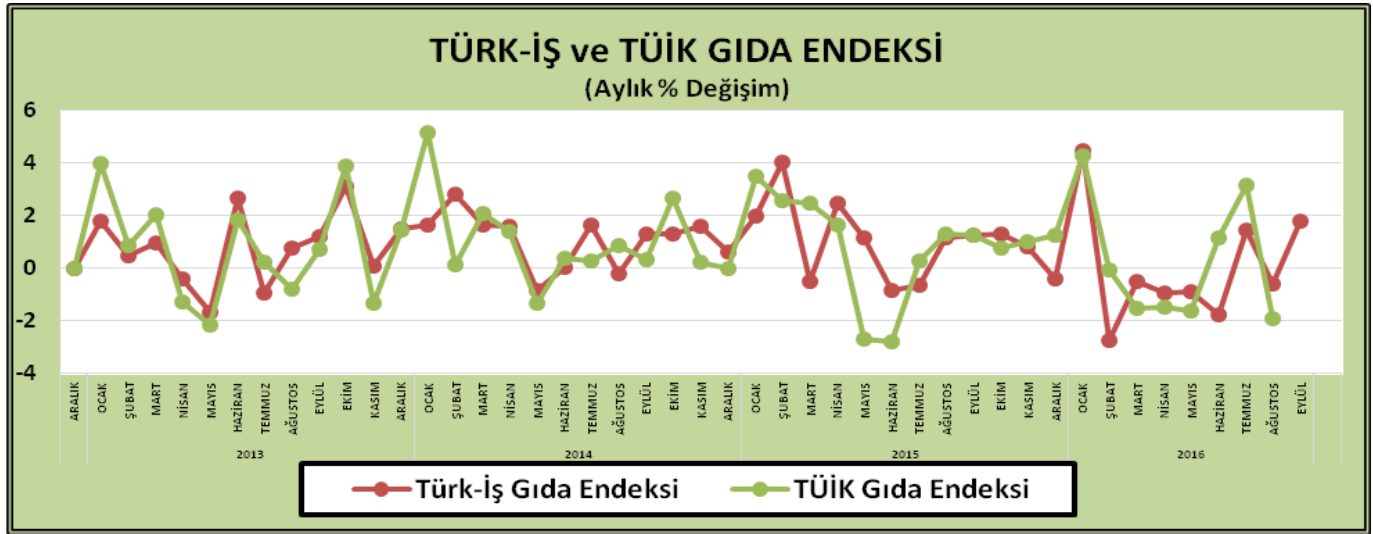
Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini

karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat, gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

Nitekim aşağıdaki grafikte de görüleceği üzere aylık yüzde değişimlere bakıldığında, TÜRK-İŞ ve TÜİK Gıda Endeksi benzeri eğilimdedir.

enisbagdadioglu@gmail.com

www.turkis.org.tr

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliğı gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereğı açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refaktan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağılı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiğı hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeğı yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

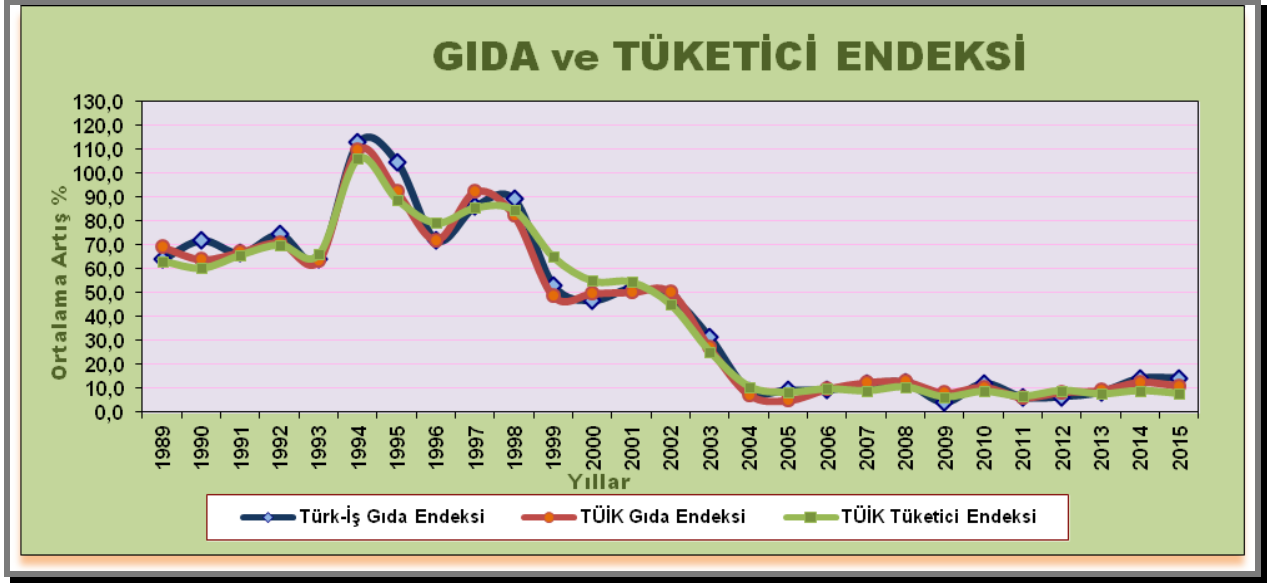
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun yirmi dokuz yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2014 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7 ve nihayet 2015 yılı için yüzde 22,5’dir.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.